

ההגות התורה

יו"ל ע"י חברת הוגי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מכונבוקא בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

גליון תרע"ה פר' ויחי תשפ"ה
מסכת חולין קי - קיב:

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך
(מט, כ).

ואמר כ"ק דודי (מרן מהר"א זי"ע) ז"ל בשם
כ"ק זקני (מרן מהרי"ד זי"ע) ז"ל מאשר שמנה לחמו
מרמז על ענין תיקון הגוף, והוא יתן מעדני מלך,
מרמז על תיקון הנפש, דאי' בתרגום יונתן טובי
דאשר וכו' ארעיא מרבית בושמין ועיקרי סמנין.
והנה ענין הבשמים מרמז על הנשמה, כדאי'
(ברכות מג) איזה דבר שהנשמה נהנית ממנה ולא
הגוף הוא הריח, ונרמז כאן ענין תיקון הגוף
והנפש, ע"כ.

ואפשר לומר עוד דראיתי בשם כ"ק א"ז
(מרן מהר"י זי"ע) ז"ל שאמר בשם הרה"ק הבעל
התניא זי"ע הענין מה שאומרים לשם יחוד
לפני כל מצוה, על דרך משל לאדם שמעביר
סחורות דרך הגבולות, שהסדר הוא שהשומרים
מעכבים אותו לבדוק איזה סחורה הוא נושא
[כדי שלם מס], אבל אם אומר שהסחורה
שהוא נושא מיועד למלך, אזי לא יעכבו אותו.
כמו כן כשאדם בא לקיים מצוה מתעוררים כל
מיני מסטיגים, ולכן אומרים לשם יחוד, שמייחד
הכל להקב"ה בטלים כל המסטיגים והמניעות.

ובזה אפשר לומר הכוונה ג"כ כאן כשיעקב
אבינו ע"ה נתן לאשר ברכה שמינה, מאשר
שמנה לחמו [כדאי' ברש"י שמושך שמן כמעין].
היה נצרך לעצה ולשמירה שיתקיים הברכה
אצלו, שלא יתעוררו עליו מניעות ומקטרגים, על
זה אומר והוא יתן מעדני מלך, שמייחד השמן
גם לנרות, לסעודת מצוה לברית מילה, גם נרות
לבית המדרש ולבית המקדש, שהכל מיוחד
להמלך להשי"ת, וממילא בטלים כל המפריעים.
הנה נמצאים אנו בסיום סדר בראשית, שיש
בה ענינים כאלו שהיה אפשר לעסוק בהם כמה

ובלי קנאה, על זה אמר שדווקא בהם יתברכו
בני ישראל, לאמור ישימך אלהים כאפרים
וכמנשה, היינו בלי גאות וכלי קנאה.

ובזה אפשר לומר הכוונה ויברך את יוסף,
שיעקב אע"ה אמר האלהים אשר התהלכו
אבותי לפניו אברהם ויצחק, היה לי אבות
גדולים וקדושים כל כך אברהם אע"ה שהיה
כ"כ גדול, ויצחק אע"ה שהיה כ"כ גדול, והתבונן
בעצמו שהוא אינו במדרגה זו, ועכ"ז האלהים
הרועה אותי מעודי שהשי"ת השפיע לי כל טוב
דון יתני מדאיתני עד יומא הדין, שהחזיק עצמו
בענווה, יברך את הנערים, שהשי"ת ישפיע
עליהם השפעות טובות אף אם אינם ראויים
חלילה [כמו שיעקב אע"ה החזיק את עצמו
בענווה שאינו ראוי].

ראיתי עוד בשמו להבין הענין שיש
שמאחרים בתפלה ובקרי"ש, ואף שרבי יהושע
אומר עד שלוש שעות כבני מלכים (ברכות טו),
זהו כדיעבד דלכתחילה צריך להתפלל ולקרוא
ק"ש מוקדם. אלא שיש באוויר מניעות שמונעים
מהתפללות להתקבל, ולכן ממתנינים שילמדו
ויתפללו התינוקות ונעשה האוויר נקי מקליפות,
ואז יוכלו התפללות להתקבל בנילק.

השי"ת יעזור שהברכות של יעקב אע"ה
יחולו עלינו שיהיה לבני ישראל פרנסה בשפע,
והנה נמצאים בזמן שבני ישראל שרויים בצעה,
יעזור השי"ת שנזכה לינצל ממה שצריך לינצל,
ולישמר ממה שצריך לישמר, וימשך שמירה
עלינו על בני ישראל בארץ ישראל והן על
בני ישראל בחוץ לארץ, ועל עורכי המלחמה
ששומעים כסדר ל"ע, יעזור השי"ת שישמעו
מהם בשורות טובות, וכל החולים יתרפאו,
ובני ישראל יושעו בכל מה שצריכים רפואות
וישועות, ויהיה נמשך רחמים וחסדים נחת וכל
טוב. לעכט לעכט.

סעודה ג' שב"ק פר' ויחי תשפ"ד

שור"ע הרב א"ח סימן קסח / קעד	מסכת חולין עמוד ליום	סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט
סעיף	דף	יום
כג	קיג.	א
א	קיג:	ב
ב	קיד.	ג
ג	קיד:	ד
ד	קטו.	ה
חזרה	חזרה	ע"ש / ושב"ק

בחדת קודש מגישים אנו כסא מלא דברכתא קמיה דמלכא עט"ד

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל שמחת הולדת הנין

בן לנכדו הרב יעקב אברהם יחיאל שליט"א

בן בנו הרה"צ ר' ישכר דוב שליט"א

יה"ד שירוה מרן שליט"א רוב נחת ממנו ומכל יו"ת,
ומכל קהל עדתנו הק', מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימיןך על ראשו (מח, יח). ואין מובן לכאורה, הא יוסף הצדיק שידע שכל העשיות של אביו היה הכל בנבואה יאמר 'לא כן אבי', עד שיצטרך להשיב 'ידעתי בני ידעתי'. ונראה, דיוסף ידע שיעקב עשה את כל זה בנבואה, אלא שרצונו היה לתקן ולהפך את זה בתפילה. כמו שהיה קודם (לעיל פס' ה) ששאל אביו 'מי אלה' - שאין ראוי לברכה, ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה - וביקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש ויאמר קחם נא אלי ואברכם (רש"י שם), ואינא במדרש שאסנת היתה עומדת, ואמר 'אשר נתן לו אלקים בזה', והתפלל - עשה למען הצדקת היות נחה רוח הקודש על יעקב, וכך כאן היה רצונו של יוסף בתפילה שמנשה יהא ראוי להתברך בימין. ויאמר לו יעקב ידעתי בני ידעתי, ואין מובן לכאורה 'ידעתי' השני. אלא שכך הפירושו, ידעתי בני- שזה הבכור. ידעתי - עוד דבר חוץ מזה, ומה הוא - ואולם אחיו הקטן גדול ממנו. ובתפילה יכול אדם לעשות מי שאינו ראוי לראוי, אבל לא ליקח הגדולה מאחד וליתן לאחר, שהגדולה הוא ראוי לאחיו הקטן, ומה שהקב"ה הביטיח לאחד אינו חוזה, אלא שיכול להיות שעי' מעשי האדם יבוא בהמשך הזמן, אבל אינו חוזה. ולכך אמר לו 'ידעתי בני ידעתי', ואין אפשר להפוך את זה.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז, פחו כמים אל תותר (מט, ג-ד). וצריך להבין, הא כתיב (פס' כח) איש אשר כברכתו ברוך אותם, משמע שבירך כולם, ובמה בירך את ראובן. והוא מובן בפשיטות, כי כאשר אומרים לאיש ישראל מוסר והוא מקבל המוסר ממילא נמשך עי"ז ברכה.

וידוע כי איש ישראל צריך לעשות כל מעשיו במתינות וביישוב הדעת, ולכך אפילו כאשר לפעמים יצרו תקפו עליו, מ"מ אם עושה מעשיו במתינות ממילא אינו עושה העבירה בחושך גדול כ"כ, וממילא אינו נענש כ"כ על העבירה. וגם כשעושה מצוה צריך ליישוב הדעת שידע לשם מי הוא עושה, וממילא כשעושה בכונה הוא נחשב יותר בעיני השם ית'. זה שאמר יעקב פחו כמים - זה המהירות שהוא כמים, זה אל תותר - שלא ישאר אצלו מזה כלום.

והנה כאשר נכשל חלילה איש ישראל באיזה דבר רע צריך להגדיל הדבר בעיניו ולא יהא קטן בעיניו, זה כי עלית משכבי אביך, שיהא נחשב בעיניך כאילו עשית דבר גדול כ"כ 'כי עלית', שבאמת לא עשה ראובן בזה חטא כ"כ, שהיה מכוון למצות כיבוד אם (רש"י לעיל לה, כב), ועי' שהאדם מסתכל ומתבונן במעשיו ועושה תשובה נתעלה ונתקן הכל, וזה אז חללת יצועי עלה, אפילו מה שחללת יצועי - עלה, יתעלה הכל ולא יהא נשאר שום רושם. ובתרגום איתא עלית - סליקתא, דהיינו שנסתלק ונתכפר הכל, וכך איתא בתרגום יונתן נתכפר לך חטאה.

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים, וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד (מט, יד-טו). כי הנה עיקר הלימוד הוא לשמה, והוא שלא יכוון רק לעשות רצונו יתברך ולא ירגיש הנאת עצמו כלל, ועד"ז אמרו חכמינו ז"ל (ר"ה כ"ח ע"א) מצות לאו להנות נתנו, ופי' רש"י - כי אם לעול ובחריהם. וכל זה כל עת שהאדם מתחיל ליכנס בעבודת ה' וקשה עליו, אז הוא בבחינת זאת, אבל אח"כ כאשר יתפחו עיני השכל וירגיש המתקיות ונעימות במצות ה' בתורתו ובעבודתו הוא אצלו מנוחה ושעשוע, ויפה שעה אחת בתורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא (אבות פ"ד משנה י"ז), אם כן האיך תהיה עבודתו לה' בשלימות. אבל העצה, שיעסוק בתורה ובעבודה עד שיבטל הגוף ולא ירגיש המתקיות ויכבד עליו, ובוזה תהיה עבודתו שלימה, ויחשוב לו לטובה ולעבודה שלימה גם במה שהרגיש בתחילה המתקיות והנעימות.

ואמר הכתוב, יששכר חמור גרם וגו' - לעבוד עבודת הקודש, וזהו בתחילת כניסתו, אבל אח"כ וירא מנוחה כי טוב - נפתחו עיני השכל והבין כי מנוחה הוא זה, והוא הטוב הגמור, ואת הארץ כי נעמה - רומז לארצות החיים, שמרגיש נעימות עליה, והוא מתעלה כיצד תהיה עבודתו בשלמות, אבל ויט שכמו לסבול - כאשר כבר נתייעץ וקשה לגוף גם כן סבל עבודתו, ועי"ז ויהי - כל מה שעשה גם מתחילה - למס עובד, עבודה שלימה ורצויה.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול (מט, טו). בתרגום יונתן, וחמא גיחא דעלמא דאתי ארום טב וכו' בגין כן ארכין כתפיה למלעי באורייתא. והנה ידוע כי מצות ומעש"ט אי אפשר לעשות רק בעולם הזה, אבל בעלמא דאתי אין לו רק מה שהכין לעצמו בעוה"ז. ואינא בקדמונים דהיינו דוקא מי שאינו מרביץ תורה ברבים אינו מעמיד תלמידים, אבל מי שממשך אהבת ד' ויראת ד' בבניו ותלמידיו יכול הרב גם בעולם העליון לילך ממדריגה למדריגה על ידי מצות ומעש"ט שבניו ותלמידיו עושים בעוה"ז.

המשך בעמוד ח'

עשולחן עלנים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

ויקראו ימי ישראל למוות וגו'. פירש"י כל מי שנאמר בו קריבה למוות לא הגיע לימי אבותיו, יש לפרש למה הזכירו כאן הכתוב בשם ישראל ולא בשם יעקב, דהנה אברהם ויעקב שניהם נשתנו שמותם כשהיו בני צ"ט שנה אברהם נקרא אברהם בן צ"ט וכן יעקב היה בבית אל כשהיה בן צ"ט ונקרא אז בשם ישראל מפי הקב"ה, שהרי כשנשא את לאה ורחל היה בן פ"ד שנה ושוב עבד ז' שנים ואח"כ שש שנים משנולד יוסף וב' שנים היה בדרך עד שבא לבית אל וברכו ה' וקראו ישראל הרי צ"ט שנה. נמצא שיעקב הגיע לימי אברהם זה צ"ט שנה וזה צ"ט שנה, אך אברהם חי לאחר מכן עוד ע"ה שנה, ושמו נקרא אברהם במשך ע"ה שנים אולם לא כן יעקב ששמו נקרא ישראל רק מ"ח שנים, נמצא ש"יעקב" הגיע לימי אבותיו אך "ישראל" לא הגיע לימי אבותיו ולכן כתיב ויקראו ימי "ישראל" למוות - וכל מי שנאמר בו קריבה למוות לא הגיע לימי אבותיו.

דרשות חת"ס

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם. ופירש רש"י ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכונה, ויש לשאול אם היה רצונו יתברך שלא לגלות להם הקץ הו"ל להודיענו מן השמים לבל לגלות הקץ, אמנם יובן הדבר על פי מאמר חז"ל מאי דכ' אני ד' בעתה אחישנה, וכו' אחישנה לא זכו בעתה, והנה איזה קץ יכול יעקב אע"ה לגלות להם, אם הקץ של אחישנה הלא זה תלוי בזכו, וע"כ היה צ"ל הקץ של בעתה, והוי לא זכו ואם כן ח"ו היה מגנה את ישראל ומשום זה נסתלקה ממנו שכונה.

אילנא דחיי

ויברכם ביום ההוא לאמור ישימך אלקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה. הנה ידוע מאמר חז"ל (מגילה יג) השי"ת מקדים רפואה למכה וכונתו בהצרה רק בשביל הישועה שישלח אחר כך, והוה כל המחלה לשון פעולה כלומר הפעולה והכונת החולי אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אצלך כוונת כי אני ה' רופאך, רק בשביל הרפואה והישועה שאח"כ, והוה בצרת איש ישראל ח"ו החסדים קודם כי כוונתו בהצרה על החסדים שמקודם רק עי' החולי האדם נעשה כלי לקבל השפע כדרך בני אדם כשרוצין לעשות מכלי קטן כלי גדול צריכה שבירה, כן השי"ת ברוך הוא רוצה להשפיע להאדם, גלל כן שלח לו צרה או חולי ח"ו שוהו שבירת הכלי קטן שאח"כ יהי יותר גדול, לפי"ז יבואר הפסוק הג"ל כי יש בכאן דקדוק למה כתב זאת וישם את אפרים לפני מנשה, הלא אנו רואין בברכה ששם אפרים לפני מנשה, אלא שגם זה היה מהבירכה שבירך את ישראל, שבישראל הישועה והרפואה הוא מקודם והוא עיקר הכוונה בצרת ישראל על הרפואה ועל הישועה שבא אח"כ כמו שיהיה כלי יותר גדול, והנה השם של מנשה רומז על הצרה, ככתוב ויקרא שמו מנשה כי נשני אלקים, והשם של אפרים רומז על הישועה כמ"ש כי הפרני אלוקים וכו', והוה וישם את אפרים הוא הישועה לפני מנשה שמרמז על הצרה, שבישראל עם קדוש הישועה והרפואה הוא קודם והוא העיקר.

קדושת לוי

ידעתי בני ידעתי וכו' ואולם אחיו הקטן כו' וזרעו יהיה מלא הגוים וכו' וישם את אפרים לפני מנשה. ענין הויכוח של יעקב ויוסף מי קודם לברכה דידוע המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושה, וזהו (משלי יב כה) דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה, קודם דאגה בלב איש ישחנה להסיח הדאגה מלבו ולעסוק בתורה ורק אחר כך ודבר טוב ישמחנה היינו סופה לקיימה מעושר וכל טוב. וכן עשה יוסף בתרגום אונקלוס (להלן מט, טז) דקיים אורייתא בעטרתא, היינו בבית פוטיפר ובבית הסהר בעמל ועוני, וסופו שקיימה מעושר ויפחו זרועי ידי בזהב ובפז, והוה שרמו יוסף ויקרא את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי וכו' ואת שם השני אפרים כי הפרני אלקים וכו', פי' הבכור והקודם כי נשני את כל עמלי, היינו לשכוח ולהסיר העמל והדאגה מלבו ולעסוק בתורה בחינת קיום התורה מעוני, ואת השני, היינו אחר כך אפרים - כי הפרני אלקים וכו' היינו סופו לקיימה מעושר והרחבה. אמנם יעקב אבינו שכבא לברך את בניו הביט בדורות של גלויות בעקבותא דמישיחא וראה שאין בהם כן הזה, זהו שאמר ידעתי בני ידעתי ופירש רש"י שהוא הבכור, היינו שהבכור והראשית היא מנשה - כי נשני את כל עמלי ולעסוק בתורה מתוך עמל ועוני, ואולם אחיו הקטן וגו' זרעו יהיה מלא הגוים, היינו הדורות של גלויות קטני הדעת שאין בהם כח הזה, על כן ויברכם וישם את אפרים לפני מנשה, אפרים קודם היינו מתוך הרחבה כי הפרני אלקים בארץ עניי.

דברי ישראל

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. אגידה הוא מלשון אגודת אוזב, יקרא הוא מל' קרירות וצינון, יעקב ציוה לבניו תקשרו את עצמכם בעבודות האהבה ותאגדו א"ע לאגודה אחת למען יהיה בכס אחדות, את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, כי באחרית הימים יהיה לכם מניעות רבות כי יבוא היצה"ר וירצה לעשות אתכם קר ומצונן לכל דבר מצוה ועבודה.

בארות המים

לאסוקי שפעתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

מבוא לעניני נ"ט בר נ"ט

שעלו בקערה של בשר מותר לאכלם עם חלב, דבשלמא החלב לא נאסר כי טעם הבשר שנבלע בו הוא רק טעם שלישי, אבל קשה איך מותר לאכול את הדגים, הלא טעם הבשר הבלוע בהם הוא רק טעם שני של בשר, ונמצא שהחלב שנבלע בדגים נפגש ונבלע גם בטעם שני של בשר שבהם, וא"כ יש לטעם הבשר שבדגים להיאסר משום בשר בחלב.

וכתבו האחרונים (ש"ת רעק"א סי' פג וסי' ח, חו"א י"ד סי' טו סק"ה) ליישב דאית ליה להרמב"ן יסוד חדש באיסור בשר בחלב, והוא, שבכל תערובת בשר וחלב אין חל איסור אלא באופן שהן הבשר והן החלב נאסרים, אבל כל שאחד מהם אינו יכול להיאסר גם השני אינו נאסר, ולכן אף שטעם הבשר הבלוע בדגים היה יכול להיאסר מהחלב הנבלע בו, מ"מ כיון שהחלב אינו יכול להיאסר מטעם הבשר הדרי כשנבלע בו טעם הבשר שבדגים הוא כבר טעם שלישי, שוב גם טעם הבשר אין נאסר.

ונסתפקו רעק"א (שם) והחו"א (סי' טו סק"א) אם גם התוס' מודים ליסוד זה כיון דלשיטתם אין הכרח לומר כן.

ובביאור יסוד זה דבשר בחלב א"א שייאסר האחד בלא השני יתכנו בזה ב' הבנות, מלשון רעק"א משמע, ומדוייק כן גם בלשון הרמב"ן, דהוא דין מיוחד לגבי נתינת טעם, דכל איסור בשר בחלב הלא אינו אלא בנתינת טעם מזה לזה, ובוה אמרינן דלא סגי במה שאחד מהם נותן טעם בשני אלא צריך ששניהם יתנו טעם זה בזה, הבשר בחלב והחלב בבשר, ובלאו הכי לא חל איסור בב"ח, ולפי זה היה נראה דדין זה נאמר רק לגבי חוץ הטעמים דכל שאחד הטעמים קלוש שניהם אינם נאסרים, אבל באופן שאחד מן הטעמים אינו נאסר מחמת סיבה צדדית, לא אמרי' בזה דגם השני אינו נאסר.

אולם כמה אחרונים (ש"ת חת"ס י"ד סי' פב, ש"ת נפש חיה סוף סי' ל, קובץ הערות סי' לב סק"ב) הבינו דהיתר זה של הרמב"ן הוא יסוד כללי בבשר בחלב דא"א לאסור את האחד ללא השני, ולשיטתם בכל אופן שהאחד מותר גם השני מותר.

שלשה דרכים ביסוד ההיתר דנ"ט בר נ"ט

יש לעיין במהות היתר נ"ט בר נ"ט, מה סברא היא שטעם קלוש אינו נאסר, והלא סו"ס מורגש טעם, ובגינת ורדים להפמ"ג (כלל סו) מביא צד דבאמת אין היתר נ"ט בר נ"ט חידוש בדין, אלא גילוי המציאות, דבטעם שני או שלישי אפשר לסמוך דמן הסתם פסק הטעם ואינו מורגש, ואין הכי נמי אם לאחר בדיקה יימצא שעדיין מורגש טעמו שפיר יאסור גם בטעם שני ושלישי,

ג' שיטות ראשונים האם הטעם השני כבר מותר מדין נ"ט בר נ"ט או רק הטעם השלישי

ומצינו בזה בראשונים ג' שיטות, מדברי רש"י בדף קטז: (ד"ה ה"ז אסורה) משמע דבטעם שני כבר איכא היתר נ"ט בר נ"ט.

שיטת הרמב"ן קיא: והר"ן מ: דהיתר נ"ט בר נ"ט נאמר רק בטעם שלישי, ודגים שעלו בקערה של בשר מותרים עם חלב משום שטעם הבשר שבחלב הוא כבר טעם שלישי כנ"ל, וכן נראה דעת הריטב"א קיא:.

ואילו שיטת התוס' (קיא: ד"ה הלכתא) והרא"ש (פ"ח סי' כט) דבאמת היתר נ"ט בר נ"ט אמור גם בטעם שני, אולם סבירא להו דהיינו דוקא באופן שנעשה הבשר או החלב טעם שני עוד לפני שנפגש עם איסור, דהיינו עם המין השני, אבל אם ברגע הראשון שמתהפך לטעם שני, דהיינו כשנפלט טעם הבשר מהכלי תיכף נפגש עם האיסור דהיינו החלב הרי הוא נאסר ואוסר ומשום כך אסור לבשל חלב בקדירה בשרית כי ברגע שנעשה הבשר טעם שני כבר נפגש עם האיסור, משא"כ בדגים שעלו בקערה דבזמן שנבלע טעם הבשר בדג עדיין לא נפגש עם האיסור.

נפק"מ בין שיטת הרמב"ן ושיטת התוס' ולהלכה

הנה להלכה בודאי לא נקטי' כהסבורים (רש"י קטז: בשם יש מתיירם) להתיר טעם שני לחוד, וחלב שעלה בקערה של בשר נאסר, אולם לא נתפרש להדיא בשו"ע אם נקטי' כשיטת הרמב"ן והר"ן דרק טעם שלישי מותר או דנקטי' כשיטת התוס' הנ"ל.

ובאמת בבשר בחלב אין ביניהם נפק"מ, דכאמור הרי גם לשיטת תוס' והרא"ש א"א להתיר לבשל או להעלות חלב בכלי בשר הואיל ונפגש מיד עם המין השני, אבל איכא נפק"מ לגבי חמץ בפסח, דהיינו אם מותר לאכול בפסח מאכל שנתבשל לפני פסח בקדירת חמץ, דלהרמב"ן והר"ן אסור כי המאכל קיבל טעם שני, ולדעתם עדיין יש שם חמץ על טעם זה, ואילו להתוס' מותר כיון שהחמץ נבלע במאכל לפני שנעשה איסור דהיינו לפני פסח ונמצא שכבר היה טעם שני בהיתר ושוב אינו נאסר.

ולדינא, במג"א ה' פסח סי' תמו סק"ח משמע להיתר כשיטת התוס', ואילו מדברי הפמ"ג (סי' צד שפ"ד סק"ה) משמע דנקיט כשיטת הרמב"ן דרק טעם שלישי יש להתיר.

ביאור שיטת הרמב"ן ויסודו בדין תערובת בשר בחלב הנלמד מבאן

הנה יש לתמוה על שיטת הרמב"ן דרק טעם שלישי מותר, דא"כ איך אמרי' דדגים

בעמודי הש"ס שלמדנו השבוע נמצא סוגיית "נ"ט בר נ"ט", וראיתי לנכון להעתיק כעין מבוא לסוגיא זו מהספר החשוב "תורת התערובת" (להג"ר יהודה לייבוש קארניאל שליט"א) אשר סיכם יסודות סוגיא זו בטוטו"ד ובשפה ברורה.

בגמ' חולין קיא: נחלקו רב ושמואל בדגים רותחים שעלו [-הונחו] בקערה שבלוע בה טעם בשר, אם מותר לאכול הדגים עם חלב, רב אוסר משום שיש בהם טעם בשר אבל שמואל מתיר משום שאין בדגים אלא נותן טעם בר נותן טעם של בשר, כלומר דכיון שהדגים לא קיבלו טעם מ'ממשות' בשר אלא מ'טעם' בשר שהיה בלוע בכלי אי"ז אלא טעם הבא מן הטעם ונקרא טעם שני' [היינו שטעם הבשר שנבלע בקערה הוא טעם ראשון' וכשיצא מהקערה ונבלע בדגים אין בהם אלא טעם שני], והרי הוא טעם קלוש ואינו חשוב לחול עליו איסור בשר בחלב, ולכן מותר לבשל ולאכול דגים אלו עם חלב, וקיי"ל להלכה כשמואל דנ"ט בר נ"ט מותר.

סתירת הגמ' אם בטעם השני שנבלע בקדירה כבר יש היתר דנ"ט בר נ"ט

כאמור, שורש היתר נ"ט בר נ"ט הוא, דדוקא טעם ראשון של בשר ושל חלב יכולים להיאסר משום בשר בחלב, אבל טעם שני הוא קלוש ואין חל עליו איסור בשר בחלב, אמנם נחלקו הראשונים אם אכן טעם שני כבר נידון כנ"ט בר נ"ט ואין חל עליו איסור בב"ח, או דילמא טעם שני עדיין נחשב טעם גמור, ורק טעם שלישי נידון כנ"ט בר נ"ט.

כי הנה, ממה ששינוי בברייתא חולין צז. שאסור לבשל חלב בקדירה שבישל בה לפני כן בשר אף שאין החלב מקבל אלא טעם שני של בשר שהרי נכנס טעם ראשון של בשר לקדירה ואח"כ נפלט מהקדירה ונכנס בחלב ואעפ"כ נאסר מוכח לכאורה דרק טעם שלישי מותר.

ומה שהתירו בגמרא דגים שעלו בקערה לאכלם עם חלב י"ל שהוא רק מפני היותו טעם שלישי היינו שבקערה נבלע טעם ראשון של בשר וכשנפלט מהקערה ונבלע בדג הרי"ז טעם שני וכשחזר ונפלט מהדגים ונבלע בחלב הוי טעם שלישי.

ואדרבה, משמע גם מכאן דרק בטעם שלישי מותר אבל טעם שני עדיין אסור מודלא אמרי' דחלב שעלה בקערה של בשר מותר באכילה מפני שלא נכנס בו אלא טעם שני, אלא משמע דאסור, ורק טעם שלישי מותר.

לעומת זאת, מהעובדא שהובא בגמ' קיא: דרב הרגיש בתבשיל שהונח בקערה את טעם המשחה שהיה בלוע בקערה וזוהו הוכיח לאסור נ"ט בר נ"ט מוכח לכאורה דבטעם שני כבר נחשב נ"ט בר נ"ט ולשמואל מותר.

עניני דגורסא

פניני אגדה ודרוש על סדר העמודים הנלמדים חולין קי: - קיב:

הרב אליהו שמוטץ שליט"א • בית שמש

קי: - בסורא לא אכלי כחלי, בפומבדיתא אכלי כחלי. רמי בר תמרי, דהוא רמי בר דיקולי מפומבדיתא, איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי, אפקינהו כולי עלמא לכחלינהו שדינהו, אזל איהו נקטינהו אכלינהו, אייתוהו לקמיה דרב חסדא, אמר ליה אמאי תעביד הכי, אמר ליה מאתרא דרב יהודה אנא דאביל, אמר ליה ולית לך נותני עלי חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם, אמר ליה חוץ לתחום אבלתינהו כו', אמר ליה חזינא לך דחריפת טובא, אמר ליה אי הוית באתריה דרב יהודה, אחוינא לך חורפאי.

חלקים מתוך דרוש שנשא מרנא ה'חתם סופר' בשבת שובה תק"ע

יוליד בן סורר ומורה. אבל הענין הוא, כל מה שאסר רחמנא שרא לן כוותיה משום 'לא תחסום שור בדישו' (דברים כה ז), ליתן מקום ליניקת הקליפה על כל פנים, כי אי אפשר להורישו מכל וכל, כי אז יתגבר על האדם ביתר שאת ויגרשנו מן הארץ.

ורגיל אני לפרש פירוש 'נותן לחם לרעבים ה' מתיר אסורים' (תהלים), כי ידוע שהקליפות נקראים 'רעבים' לינוק מהקדושה, והקדוש ברוך הוא נותן יניקה לאלו הרעבים על ידי שמתיר דברים האסורים.

דוד לא האמיין בנפשו לרוב ענוותנותו

והנה יפת תואר הוא מהדברים ההמה, ולא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, והעושה כן כדי להינצל מהיצר הרע וממה שהוא יותר רע מזה, קדוש יאמר לו 'וה' חפץ בזה. אך מי שהוא צדיק ולבו חלל בקרבו, ואין לו לירא מהם ומהמונם, ויש לו ראייה ברורה על זה 'וה' עמו' שהלכה כמותו בכל מקום, לזה ודאי רע ומר לאכול או ליהנות מאלו האיסורים, והוא מגרה הקליפה בעצמו, וזה הוא שטופו להוליד בן סורר ומורה. נמצא ממאי דכתיב גבי דוד 'וה' עמו' מעורר עליו חטא במה שנשא יפת תואר.

אמנם להצילו גם מזה החטא הוא, כי אמנם האמת כן הוא שהלכה כמותו בכל מקום, מכל מקום הוא לא האמיין בנפשו לרוב ענוותנותו, שהקטין עצמו ושאל לרבו מפיבושת יפה דנתי, ומשום הכי חשב בנפשו שצריך הוא ליקח יפת תואר, נמצא במה שאמרינן 'הוא הקטן' שהקטין עצמו מתחילתו ועד סופו, על ידי זה היא בצדקו מתחילתו ועד סופו.

'אבל ושבע ודשן' מאכלים מסטרא דקליפה

והנה שבה ארץ ישראל 'זבת חלב ודבש', אם שהוא כפשוטו בלי ספק, מכל מקום זה התואר מורה עוד קדושת הארץ ופירותיה, כי הם מולידים קדושה בנפש האוכל אותם, ומוסיף אהבה ודבקות בה', כי התורה הברורה בלי סג' ופסולת נקרא 'דבש וחלב תחת לשונך' (ש"ה"ש ד טו), כמו הדבש המוציאין מקליפת התמרה, והחלב מוצא מקליפת הכחל שעליה, כן פירות ארץ ישראל.

ולרמז לדבר 'זבת חלב ודבש' סופי תיבות אותיות 'שבת', כי בכל מאכליה קדושה כמו סעודת שבת, המשך בעמוד ה'

וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפני זרעו. פירש רש"י: כאן הובטחו שלא תשתכח תורה מישראל.

וצריך עיון מה ענין להבטחה בכאן, ואין כאן אלא מקום עונם על עוונם ה' ולא להבטיחם בטוב, גם יש לדייק אריכות הקרא 'ארץ] זבת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן', גם אין יארע על ידי ש'אכל ושבע ודשן' שיפנה אל אלקים אחרים, וכי למגן נתן לנו ארץ חמדה טובה אלא שנאכל ונשבע מטובה, וקרא כתיב 'אָבִיךָ הָלוֹא אֶכֶל וְשָׂתָה וְגו' וְטוֹב לֹךְ' (ירמיה כב טו), והכי הוי ליה למימר: 'ורם לבבך ושכחת אלקים'. ועוד, מה לשון 'וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבְדוּם', הוי ליה למימר בקיצור 'ויעבדו אל נכר', ומה לומר 'וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים'.

האם היה דוד בצדקותו מתחילתו ועד סופו

אבל יש לומר, בהקדים מה שאמרו חז"ל (מגילה א): 'ודוד הוא הקטן' (שמואל א' יז טז) הוא בקטנותו מתחילתו ועד סופו, כשם שבקטנותו הקטין אצל מי שגדול ממנו בחכמה, הכי נמי בגדלותו, ושאל למפיבושת רבו יפה דנתי יפה זכיתי, עיין שם.

וקשה, מאי שנא גבי שארי צדיקים 'הוא אברהם' (ד"ה א' א כו) 'הוא אהרן ומשה' (שמות ו כו) דרשינן (מגילה שם) הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו, ובדוד לא אמרינן אלא בקטנותו ולא בצדקותו, והלא קיימא לן (שבת נט) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה.

ויש לומר, דודאי בחטא דבת שבע מבואר שלא חטא, מראיה ברורה דמייתי ש"ס פרק במה בהמה (שם), אפשר מי שכתוב בו (שמואל א' יח יד) 'וה' עמו' שהלכה כמותו בכל מקום יחטא. אך חטא אחר יש, והיינו במה שנשא יפת תואר ועל ידי זה הוליד אבשלום, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין קז) שכל הנושא יפת תואר סופו להוליד בן סורר ומורה, ואדרבא הואיל וכתוב 'וה' עמו', זה מגדיל החטא עליו כאשר יבואר, ולא היה חס ושלום בצדקו מתחילתו ועד סופו, לולי שהכתוב מעיד עליו שהקטין עצמו מתחילתו ועד סופו, ועל ידי זה חזר לתמותו וצדקתו כמאז.

'ה' מתיר איסורים' ליתן מקום ליניקת הקליפה

הוא, דודאי קשה מאוד לאמור שהתורה התירה יפת תואר, ואמר שלח לתקלה שסופו

דקדוקים בלשון הגמרא

יש לדקדק טובא, מה לו להאריך 'רמי בר תמרי דהוא רמי בר דקולי', ולא הוה סגי ליה לקרותו בשם אחד לבד. ב. וכי לא היה לו מה לאכול במעלי יומא דכפורי כי אם ללקט כחלי נשלכים, ולטרוח לאוכלם חוץ לתחום, הלא טוב היה ללקט כבדא וכוליתא כדלעיל בחולין צ"ה ע"ב ר"נ מנהרדעא וכו', דמהוה עובדא למדו הראשונים להשליך בערב יום הכיפורים בני מעיים על הגגות, כו'. ד. חזיני דחריפת טובא, איזה חריפות ראה בו. עוד, מה לו ולחריפות שלו וכי מקנא הוא לו. ותשובתו קשה יותר, שבא להתפאר באתריה דרב יהודה אחוינא לך חורפאי, ואין זה דרכם של תלמידי חכמים דמשני במסתא.

אחר שמפלפל החת"ס ביישוב מה שטרח רמי לאוכלם דווקא חוץ לתחום, ועל סדר השאלות בנוגע לציצית ותפילין, מיישב בדרך דרוש הדקדוקים הנ"ל, זה לשונו:

השגות התלמיד גדולים יותר אחר שנפרד מרבו

רצה בזה במה שאמר חריפות טובא, הוא על פי מה שמקובלני ממורי הגאון זצ"ל, שאין התלמיד זוכה לתכלית השגתו האחרונה כל זמן שהוא חוסה תחת כנפי רבותיו, עד שיפרד ממנו לגמרי, ויש לזה ראיות דלא מצינו שום מעלה ליצחק ולא גילוי שכינה עד אחר מיתת אברהם אבינו עליו השלום, וכן ליעקב עד שיצא מבאר שבע ואז חלם לו.

והיינו רב חסדא הרגיש בעוצם חריפותו של זה, והיה סבור שזה הוא ע"כ השגתו האחרונה, ואם כן על כרחך אין דעתו לחזור אצל רבו רבי יהודה, ואם כן כיון שאין דעתו לחזור הדרי קושיא לדוכתה איך אכל כחלי והשיב לו טעית, כי אתה סובר שאין חריף גדול מזה, עד שאתה חושב שזה הוא קצה האחרון מהשגתי, לא כן אדרבא באתרא דרבי יהודה שם אחוי לך חורפאי טפי טובא, והשגתי האחרונה תהיה עוד יותר מזה הרבה.

דקדוקים בלישנא דקרא

וליישב יתר הדקדוקים, אקדים לפרש פסוק בפרשת השבוע (דברים לא כ-כא) 'כִּי אֲבִיאֲנֶוּ אֶל הָאָרְמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּי [ארץ] זִבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ וְאֶכֶל וְשָׂבַע וְדָשָׁן וּפְנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבְדוּם וְנֶאֱצַנְנִי וְהִפַּר אֶת בְּרִיתִי וְגו'

על דרך שאמרו (ביצה טז) על הלל כל ימיו אכל לכבוד שבת.

ואמנם 'ואכל ושבע ודשן' מורה על מאכלים שהם מסטרא דקליפה, אף על פי שאין בהם איסור, כי התורה התירה נגד יצר הרע לתת מקום לקליפה, מכל מקום הם נגד המשחיתים. ורמז לדבר סופי תיבות של 'ואכל ושבע ודשן' אותיות 'נעל', כמו ראשי תיבות 'נחש עפר לחמו'.

המגרה יצר הרע בלא צורך נכשל בו

ונבוא אל המכוון, בהקדים כי 'אלקים אחרים' יאמר כמה פעמים על הס"ם וכת דיליה, והנה אמר הקדוש ברוך הוא 'כי אביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש', והיו יכולים ליהנות מהמותר הגמור שאין בו סיג, והם יניחו זה 'ואכל ושבע ודשן', ליקח יפת תואר, ולאכול מאכלים כאלו בשר תמותות שחוטות.

ואם שואלים להם מאי טעמא ככה עשיתם, מה הדוחק המביא אתכם לזה, 'ופנה אל אלקים אחרים' רוצה לומר פונה בפיו לאמור תירוץ שעושה כן משום 'אלקים אחרים', להינצל מהקליפות ויצר הרע, ובאמת אדרבה על ידי זה יגרה היצר הרע, עד שלבסוף 'ועבדו ונאצנו והפר בריתי', כי מי שעושה כן בלא צורך נכשל בו.

אך אם יאמר נא ישראל מי מפיס שהוא ללא צורך, על זה אמר 'וענתה השירה הזאת לפניו לעד', היינו התורה בכלל נקרא שירה, כמו שכתב רמב"ם על 'אתם כתבו לכם השירה', תהיה התורה על זה לעד שהיה ללא צורך, שהרי חזינו דלא תשכח מפי זרעו, ואלו היה חס ושלוש

שוכן ביניהם הטומאה לא היה התורה מצלחת, כמו דמייתי הש"ס ראייה מ'וה' עמו' דגבי דוד המלך עליו השלום, ואם כן הם עשו ללא דוחק, על כן נכשלו בזה.

כחל הותר ליניקת הקליפה

והנה בחולין אמרה ילתא לרב נחמן מכדי כל מה דאטר רחמנא שרא לן כוותיה וכו' בעינא למיכל בשרא בחלבא, אמר רב נחמן לשמעיה זוויקי לה כחלא.

ולהבין מאי טעמא אמרה בעינא למיכל בשרא בחלבא, ולא היה לה אלא לאמר בבשר בחלב מאי שרא לן כוותיה, ועוד צריך עיון גדול, הא שרא לן בשר עוף ובשר בהמה נמי בכבוש.

אבל לפי הנ"ל יובן, כי היא אמרה כך, הלא חזינו כוונתו של הקדוש ברוך הוא להתיר מעין האיסורים נגד היצר הרע, וכן עשה בבשר בחלב להתיר בשר עוף לכבוש, ואתו רבנן ואסרו בשר עוף ואסרו כבוש, ועתה בעינא למיכל בשרא בחלבא, ובמה אמצא לרוות רעבוני, נמצא אתם רבנן קלקלתם תקנתו של נותן התורה יתברך שמו, והשיב לה עדיין לא אסרנו הכל, שהרי השארנו כחל.

אבילת כחל בערב יום כיפור לטתום פי המקטרגים

ועל כן חושב אני, כלפי שכתב השל"ה שמצות אכילה בערב יום הכיפורים הוא כעין שעיר המשתלח, לטתום פי ס"ם שלא יערב שמחתינו בתענית יום הכיפורים.

לאסוקי שמעתתא המשך מעמוד ג'

על כן זה השלם רמי בר תמרי, רצה לטתום פיהם במעלי דיום הכיפורים בכחל דוקא, שהוא ממש מזה הענין, ומצא מין את מינו וניעור, ומשום הכי לא לקח כבדא וכוליתא, ודוקא כחל, והוצרך להטריח חוץ לתחום ולטוויגיה שם בפורצני, כי כל כוונתו היה לשם שמים כנ"ל.

רמי חשב שהוא 'בר דקולא' אבל האמת היה 'בר תמרי'

ושלא יהיה זה חס ושלוש חסרון בחק השלם ההוא שיהיה צריך לזה, על כן רמז לנו הש"ס כי קרה לו מה שקרה לדוד המלך עליו השלום, כי באמת היה הוא שלם בתכלית ולא הוצרך לכל זה, על כן נקרא בר תמרי, כי הדבש המנוקה מסיג נקרא בר תמרי, שהוא בנו של התומר והיוצא ממנו, כמו שנקרא שמן זית בנו של הזית סוף מסכת הוריות עיין שם, וכן היה זה כולו דבש מזוקק.

אמנם הוא קורא שמו בר דקולא, בנו של הדקל דהיינו התומר, שעדיין לא הוסר הקליפה ממנו הוא בנו ופריו של הדקל, והוא חשב כן בעצמו שהוא רמי בר דקולא, על כן אכל כחלי, אבל באמת היה בר תמרי כו'.

ובמסקנא אמר ליה חזינא דחריפת טובא, רצה לומר אם כן נתקיים בך 'וה' עמו', ולא תשכח מפי זרעו, ומה לך למיכל כחלי והשיב לו לא כן, כי אני מרגיש בנפשי ששכחתי, כי אילו הות באתרא דרב יהודה אחוינא לך חורפאי, ועתה בבואי לכאן שכחתי, על כן אכילנא כחלי. (חתם סופר (סוף המסכתא) עיי"ש באריכות)

(לב: בדפי הר"ף) נראה דהיתר נ"ט בר נ"ט הוא רק מדין ביטול ברוב.

ומצד הסברא נראה דשאלה זו תליא בחקירה הנ"ל במהות היתר נ"ט בר נ"ט, דאם יסוד ההיתר הוא דטעם שני אינו נקרא בשם בשר וחלב מסתבר דא"צ ביטול כלל דהרי כבר אינו בשר ולא חלב, משא"כ להבנה הנ"ל דהוא דין מיוחד בטעם כעיקר א"כ לדעת הסוברים דאפי"ל למ"ד טעם לאו כעיקר מ"מ צריך רוב כנגד הטעם ה"ה בנ"ט בר נ"ט אף שאינו כעיקר מ"מ אכתי צריך רוב כנגדו, שהרי כבר נחלקו האחרונים אם למ"ד טעם לאו כעיקר צריך ביטול כנגד הטעם, דדעת החמ"ד ש"ש שלולא טע"כ אין על הטעם אפי" כשהוא בפ"ע איסור כלל, אולם לרעק"א ורוב הפוסקים הי' צריך ביטול כנגד הטעם בפ"ע אף לולא טע"כ, ולהסוברים דצריך ביטול ברוב היה צריך רוב כנגד טעם דנ"ט בר נ"ט בכדי לבטלו.

בתשובה (ח"א סי' תקטז), וכן מלשון הריטב"א בסוגיין משמע כהבנה הא' דטעם קלוש נחשב כאינו.

האם ההיתר מטעם ביטול

בפמ"ג (סי' צה משב"ז סק"ד) גינת ורדים (כלל סה) מסתפק אם נ"ט בר נ"ט בעי עכ"פ ביטול ברוב ורק ששים כנגדו אין צריך, או דנ"ט בר נ"ט מותר אפי" ללא ביטול, והנפק"מ בזה אם איכא היתר נ"ט בר נ"ט במקומות שאין בהם ביטול וכגון בחמץ בפסח וכדומה, ונפק"מ נוספת איכא, דאם צריך ביטול ברוב אסור לתחילה לגרום נ"ט בר נ"ט מדין 'אין מבטלין איסור לכתחילה'. ומצינו גם בענין זה מקורות מדברי הראשונים, דבריטב"א (חולין קיב. פסחים ל) נראה דנ"ט בר נ"ט אי"צ ביטול כלל, ולכן סומך על היתר נ"ט בר נ"ט אפי" בחמץ בפסח, ולעומת זאת, מדברי הר"ן

והפמ"ג מביא הוכחה להבנה זו מדברי מהרש"ל. אולם בדברי הראשונים והפוסקים מבואר דדין נ"ט בר נ"ט הוא היתר מיוחד, דאע"פ שעדיין טעמו מורגש אינו אוסר, ושומה עלינו להבין מהות ההיתר, ומתאמרא בי מדרשא שתי הבנות בזה, א' טעם שני או שלישי הוא קלוש ואין לו חשיבות ושוב אינו נקרא בשם 'בשר' ובשם 'חלב', ועל כן אינו אוסר כשנכנס במין השני, ב' לעולם שם בשר ושם חלב שייך אף בטעם שני ושלישי אלא הוא דין מיוחד ב'טעם כעיקר', היינו דאף שחידשה תורה דהטעם אוסר כמו העיקר אין זה אלא בטעם חזק דומיא דמשרת ענבים, אבל נ"ט בר נ"ט שהוא טעם קלוש אינו בכלל החידוש של טעם כעיקר.

ובדברי הרמב"ן בסוגיין מדוייק מאוד כהבנה הב' שהוא היתר מיוחד ב'טעם כעיקר' דהיינו טעם שני אינו כעיקר, ואילו מלשון הרשב"א

קהל אנשי שלומינו ומתפללי בתי מדרשינו

די בכל אתר ואתר

מקבלים עליהם בעוז ביתר שאת

שלא לדבר בעת התפלה ובקריאת התורה

בשפת צדיקים

עובדין קדישין מהילולא דצדיקיא
במשנת רבוה"ק מבעלזא

הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל י"ב טבת תשי"ד

נולד בראש חודש תמוז שנת תרכ"ח, בעיירה קינקי שבפלך גראדנא, לאביו החסיד המופלא הרה"צ רבי יהודה לייב זצ"ל, מאריות שבחבורת בית סלאנים, ונצר לנטעי נאמנים מגדולי החבריא קדישא של לעכאוויטש וקאברין, ולאמו מרת ליפשא ע"ה, בת רבי מרדכי חיים ז"ל, אחיו של הרה"ק בעל 'יסוד העבודה' זצ"ל. בעודו נער פעוט נסע יחד עם אביו אל היסוד העבודה' שהאיר פניו עליו, בשנת תרל"ו העתיק אביו את משכנו ועלה יחד עם כל בני משפחתו לחון את עפר ארצנו הקדושה, הוא השתקע בעיה"ק טבריה ז"ו, בחברת חסידי ארץ ישראל, במחיצת קנה רבי מאטיל את משנת תלמודו והגיגיו לבו, התאבק בעפר רגליהם ועשה אוזניו כאפרכסת לדלות מבאר מים חיים, ושתה בצמא את דבריהם, בהיותו כבן עשרים שנה נשא את הרבנית מרת בת שבע ע"ה, בת החסיד רבי אלעזר כץ ז"ל, מצאצאי הגה"ק בעל 'סמיכת חכמים' זי"ע, לאחר נישואיו היה סמוך על שלחן חותנו בעיה"ק צפת ת"ו, שם עלה ונתעלה, והגיע לפסגות רמות בתורה וקדושה, סביבות שנת תר"ס נסע לסלאנים שברוסלאנד, שם הסתופף בצל רבו הרה"ק בעל 'דברי שמואל' זי"ע, אשר כמים פנים אל פנים הראה לו אותות חיבה וקירבה יתירה, כעבור עשר שנים נסע שוב להסתופף בצל רבו, כאשר שב לאחר מכן חזר לזמן קצר לצפת, ולאחר מכן שב אל טבריה סמוך ונראה לאביו וחבורת החסידים. לאחר הסתלקותו של ה'דברי שמואל' התבטל לפני בנו ה'בית אברהם', וזאת למרות היותו מבוגר בשנים, וכן לאחר מכן בצל בנו רבי שלמה דוד יהושע זצ"ל הי"ד, בשנת תרצ"ז עבר להתגורר בעיר הקודש והמקדש ירושלים ת"ו, ולאחר השואה כאשר עלתה הכורת על רוב מנין ובנין ה"י, נתנו עדת חסידי סלאנים את עיניהם ברבי מאטיל שהיה הגדול שבחבורה, ושמנו אותו לראש עליהם, למרות זאת המשיך רבי מאטיל בדרכו הנסתרת והצנועה הרחק מעיני רואים, וביום שישי ערש"ק פרשת ויחי, י"ב טבת שנת תשי"ד בצהרי היום, נסתלק לבית עולמו, ונטמן בהר המנוחות בירושלים ת"ו.

זי"ע, ששמע מאת מרן מהר"ש זי"ע שאמר, שעל ידי שמכוונים פירוש המילות בתפילה אפשר להגיע לידי מדריגת רוח הקודש, ולא רק רוח הקודש, נאר העכער און העכער, שמא תאמרו אני מתכוון לכוונות האר"י הק', אומר אני לכם, שכוונתי לפירוש המילות גרידא.

לנוכח דברים אלו, ביקשו כ"ק מרן מהר"א זי"ע שיחזור לפניו שוב על מאמר קדוש זה, ואמר לו לאחר מכן: אמנם ידעתי את המאמר מקודם לכן, אבל אתם שמעתם אותו מכלי שלישי, ואילו אני שמעתי אותו מכלי רביעי או חמישי, ולכן רציתי לשמוע אותו מאחד ששמעו מכלי שלישי שהוא קרוב יותר... (מקנים אתבונן, מערכת מרן מהר"א, אות ב).

קוויטל עם פדיון

בספר 'תפארת בני' (ח"ב עמוד פט) מסופר, כי פעם אחת הגיש רבי מאטיל קוויטל לפני כ"ק מרן זי"ע, אבל מאחר ולא הגיש יחד עם זאת גם פדיון, נתן לו כ"ק מרן זי"ע מעות עבור פדיון, באמרו כי כאשר נותנים קוויטל צריכים לתת יחד עמו גם פדיון.

מדברי תורתו

יומיים לפני פטירתו ב"י טבת, יום ההילולא של רבי יחיאל ממוש, הוא ישב יחד עם הציבור בהתרוממות הרוח, ולא היה ניכר עליו מאומה, הוא מספר עובדות ומעשים מגדולתו של אותו גאון וקדוש, ומתבל הסיפורים באמרי שפר ודברי התחזקות: דבר זה קבלה בדינו מרבתינו - אמר בשיחה זו שהייתה שיחתו האחרונה עם החסידים - שאי אפשר להיות תקומה לדורות הללו, כי אם באחד מב' אופנים הבאים, או שיתגלה ויפיע עוד פעם צדיק כדוגמת הבעש"ט, או שיבוא מלך המשיח, יהודים לא התקרבו אף פעם לאביהם שבשמים בכוחות עצמם, בלא שיעמוד איש צדיק שיאיר להם.

(משלחן הרמ"ח, עמוד לה)

והיו עיניך רואות

כמו כן הגיע בימי חול המועד סוכות להסתופף בצילא דמהימנותא של מרן זי"ע, לראות את עבודתו בקודש בעת תפילותיו, ולהתבשם משלחנותיו הטהורים, בבואו הביא עמו ג"כ מיני מזונות, וקנן יין להעמיד אצל השלחן, כמו כן בעת אמירת הלל והושענות, נעמד רבי מאטיל סלאנימ'ער נוכח פני קדשו של מרן, ולא גרע עיניו ממנו אף לרגע קט (ביתו נאווה קודש, חודש תשרי, חלק ב, עמוד תתקפ"א).

לא יבין את זאת

באחד הפעמים בהם השתתף בעריכת שולחנו של כ"ק מרן זי"ע, ומרן דקדק עם האנשים הנוכחים שיאמרו את הברכות בדקדוק ובכוונה, והיה נראה כדברים פשוטים לכאורה, אבל בחזרתו לביתו לאחר השלחן, אמר רבי מאטיל למקורבו הגה"ח רבי שמעון ישראל קסטלניץ ז"ל, שהרה"ק המגיד מטריסק זי"ע אמו, עה"פ (בראשית לו, ט) ויפשיטו את יוסף וגו', שמפשוטו של מקרא נראה עסקו לכאורה בדברים המעוררים תמיהה, שהפשיטו את יוסף וטבלו את כותנתו בדם וכו', אבל באמת היה להם בפעולתם סודות עמוקים מני ים, והמשיך ואמר שכך אפשר לומר גם על כ"ק מרן זי"ע, שבעיני בשר נראה כאילו שהוא רק מדקדק בברכות וכדומה, אבל מי שמבין יודע שהוא מתעסק בדברים העומדים ברומו של עולם, סתם ולא פירש יותר (מקנים אתבונן, חלק א, עמוד כד).

קדוש ונורא

ידוע מה שהתבטא אודות נטילות ידיו התכופות של כ"ק מרן זי"ע, שבכל אימת שמרן מגיע לידי היסח הדעת, ונזכר ממרום שבתו בעולם השפל הזה, הוא ממהר לקדש את ידיו... (בקודש פינמה, חלק ב, עמוד ג).

והכן לבבם אליך

פעם אמר רבי מאטיל לפני כ"ק מרן זי"ע, מאמר ששמע מאיש אחד, ששמע מהחסיד ר' אלימלך ז"ל, שהיה הגבאי של כ"ק מרן מהר"ש

והבינו את אשר יביאו

מיד עם עלותו של כ"ק מרן זי"ע לארה"ק בשנת תש"ה, חודש ימים לאחר מכן הגיעו ימי הפורים, וצדיקי וחכמי ירושלים הרבו לשלוח 'משלוח מנות' לכ"ק מרן זי"ע, וניצלו את הזכיה הגדולה שנפלה לידם, להעניק מנחת גובה לצדיק הדור, רבן של ישראל, בתוכם היה גם רבי מאטיל סלאנימ'ער שהכין 'משלוח מנות' בדחילו ורחימו, דג שלם ופירות ארץ ישראל, תוך כדי שהוא מכין הכל בעצמו, עם כל מיני הידורים וחפצי נוי לנאותה ולייפותה.

וכך פעל ועשה רבי מאטיל, הוא השיג דג שלם, בישלו והניחו על טס ששזר בכבודו ובעצמו - תוך כדי לימודו, מכיון שלא רצה בגין כך להפסיק מסדר לימודיו הקבועים - עם עלי דקלים מלובו, ועשהו כעין נרתיק מיוחד או סלסלה כמין נצרים, וכאמור הוא בעצמו עסק בכך ולא נתן לאחרים, ואח"כ הניח בפנים כמה ממניי פירות ושבח ארץ ישראל, תאנים ותמרים, ועוד, וככה מתוך הידור מצוה ולנאותה.

לאחר מכן שלחם באמצעות תלמידו הרה"צ רבי מאיר הלבטשאם זצ"ל מטשאקאווע ב"ב, שסיפר שבעת שקיבלה כ"ק מרן זי"ע, פתח והביט ב'משלוח מנות', ובת שחוק עלתה על שפתותיו הטהורות, והפטיר ביקר וגדולה ובהנאה מרובה: 'ר' מאטיל סלאנימ'ער... ר' מאטיל סלאנימ'ער...'. (ביתו נאווה קודש, חודש אדר).

גדלו לה' אתי

מני אז הרבה רבי מאטיל לבוא ולהסתופף בצל קדשו של כ"ק מרן זי"ע ובשולחנותיו הטהורים, מסופר, שבפעם הראשונה שהגיע רבי מאטיל לעריכת שולחנו של מרן, היה זה כבר בשעה מאוחרת מאד באישון ליל, כאשר נכנס מרן פנה אל רבי מאטיל ושאל אם כבר בירך ברכת המזון, משהשיב בחיוב, ביקשו שיטול ידיו שנית, כי הוא רוצה לכבדו בברכת המזון.

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בעניני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

עסק יששכר זבולון

שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך

בפרשתנו (מ"ט י"ג): זבולן לחוף ימים ישכן, פירש"י: שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא, וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה, הוא שאמר משה (דברים ל"ג, י"ח) שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך, זבולן יוצא בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה באהלים.

ונעייין בעז"ה בענין עסק יששכר זבולון הנהוג, מקורה, והאם מועיל קנין להקנות שטר מצוה, ומה שדנו בו בס' הפוסקים.

קודם הלימוד ואחר הלימוד

והנה בגמ' סוטה (כ"א) שנינו: מאי בוז יבוחו לו, אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כר' יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבנא אחי הוה הלל עסק בתורה, שבנא עבד עיסקא לסוף א"ל תא נערוב וליפלוג יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו וגו', ופירש"י שמעון אחי עזריה - תנא הוא במשנה קמייא דבבבא ומלמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיחלוק בזכות למודו של שמעון לכך הוא נקרא על שם עזריה אחיו, וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהי' מפרנסו. ע"כ, ביאור החילוק פי' המפרשים, שקודם שלמה, עדיין אפשר לעשות שותפות יששכר זבולון, אבל שבנא שרצה לחלוק לאחר לימודו של הלל אי אפשר.

וברבינו ירוחם (נתיב שני חלק א) הוציא לראשונה מדברי הגמ', שאפשר לעוסק בתורה להתנות שחלק משכרו ילך להמחזיק אותו, אך דוקא אם התנה קודם הלימוד ע"ש. וכן נקט הרמ"א בשו"ע יו"ד הל' תלמוד תורה ס"י רמ"ו (ס"א), וז"ל: ויכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו השכר, אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו חלקו בשביל ממון שיתנו לו.

ד' המהר"ם אלשקר

אמנם בפוסקים הביאו תשו' מהר"ם אלשקר (סי' ק"א) שדן בזה וז"ל: שאלה: אם יש ממש באותן שמוכרין זכויותיהן זה לזה אם זכה הקונה או הפסיד המוכר ואם פעולה זו יש לה עיקר.

וכתב: תשובה לא מצאתי מקום לדבר זה, כי אם בתשובת שאלה לרבינו האי גאון ז"ל וראיתי להעתיק אותה לך ומשמע תבין עקרון של דברים: שאלוהו ז"ל מי שהוא נוהג להתענות שני וחמישי ובסוף אותו הזמן אמר קבול שכר התענית הזה יהיה לפלוני מתנה, וכן אם יאמר מכרתי תענית זו השנה בכך וכך לפלוני וקנו קנין על זה, היש מזה כלו הנאה לאותו שניתן לו כלום, וכן מי שנתן לאדם זהב על מנת שיקרא התורה ותהיה זכות הקריאה לו וכו',

תשובה: כך ראינו כי דברים אלו דברי הבל שאין לסמוך עליהן, ואיך יעלה על לב כי שכרו של זה של מעשים טובים שעשה זה לזה, והלא

יש לו שכר ופעמים אין לו שכר כנ"ל, מפ' המנח"י: דבדואי הכוונה כמו שהביא בס' ראש דוד להחיד"א (פר' משפטים), פלוגתת הראשונים באם החכם לומד שלא לשמה ותורתו הוא נעשה לו סם המות, אם המחזיק בידו לא הפסיד דהוא נתן מעותיו על דעת שהחכם ילמוד לשמה ואם הוא למד שלא לשמה לגרמיה הוא דעבד והעשיר לא הפסיד עיי"ש, ובוזה נראה דהרבינו האי ס"ל דהלומד לגרמיה הוא דעבד והמחזיק לא הפסיד, ובוזה אמר דהנותן שכר יש לו שכר גדול, והמלמד (כלומר הלומד) פעמים יש לו שכר אם נעשה לו סם חיים ופעמים אין לו שכר אם נעשה לו סה"מ אבל המחזיק בכל אופן יש לו שכרו משלם.

ליישוב קו' רב האי גאון

ומוסיף המנח"י: דביישוב דברי רש"י והרי"ז וש"פ שלא יוקשו עליהם הקושיות העצומות של רבינו האי ז"ל על תוקף קנין הזה, נראה כדברי הראש דוד שם (ד' ס"ב ע"ד ד"ה ומפרש) בטעמא דמילתא וז"ל: דבשלמא קודם הלימוד אז התורה שלמד החכם הוא מכח העשיר שמספיק לו ונמצא ההעשיר הוא הגורם שהחכם לומד ובלעדו לא היה החכם פנוי ללמוד וכו' וא"כ בדין הוא שיזכה העשיר בחלק התורה, ברם תורת חכם שכבר למד בלא משען ומשענה וסיגף עצמו כי ימות באוהל, איך יזכה העשיר במה שנוח לו עתה והרי התורה כבר הוא בעולם וכבר למדה החכם וכו' עכ"ל, ורצ"ל דל"ה קנין רק מטעם גורם שהחכם ילמוד, משא"כ לאחר הלימוד דצריכין לטעם קנין ול"ש בזה קנין וכמ"ש ר"ה ז"ל כנ"ל.

ובס' אמרי בינה (ח"א בקונטרס התשובות סי' א') כתב להשוות דברי הרבינו ירוחם והרבינו האי, דהנה יש בגמול ושכר פעולת המצווה פי שניים אל הטוב הצפון; א' שכר סגולי הדבק בפועל הטוב שמושך על עצמו שפע א' וחיות רוחני וחיי עולם בעשיית המצוות לשמן ואין קץ לשכר סגולי זה ועין לא ראתה אלוקים זולתך. ב' יש ג"כ שכר מצווה גמולי כאלו עושה לו כ"י עבודתו. והאריך בהסבר הדברים, וא"כ יש מקום לומר בוודאי בעצם שכר התורה והמצווה הדבק בהפעולה, בלתי באפשרות להשתתף בהן, אולם בשכר הגמולי שאינו דבק בהפעולה שפיר יכול להשתתף, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי עיין שם באריכות, והנה אף שכ"ז המה דברים הנאמרים בהשכל דעת תורה, מ"מ צ"ע אם יש לקיים דבריו בדברי הרבינו האי ז"ל עיי"ש.

ומסיק במנח"י דהלכה למעשה הרי לפנינו כדברי הרמ"א הנ"ל דשפיר טוב ויפה לעשות כן לכתחלה לעשות עסק בתנאי כיששכר זבולון.

אינו נגרע משכר הלומד

והנה באוה"ק (פ' תשא עה"פ זה יתנו) כתב חידוש גדול ז"ל: ונמשך ג"כ אמרו כל העובר על הפקודים עם שלמטה לומר תיקון למי שאינו בן תורה וכו' יתן מחצית השקל כיששכר זבולון ושמעון אחי עזריה ורבים כהם אשר יחצון את כספם לעמלי תורה, ואמר בשקל הקודש פי' בעד שקל הקודש שהוא התורה,

או ירצה ע"ד אומרם ז"ל שקל הקודש כפול היה בא הודיע כי מה שיטול מהקודש בעד מחצית כספו לא שיתנכה מחלק הלומד ונמצא כל אחד אין בידו אלא מחצית שכר לא כן הוא כי שקל הקודש כפול הוא ונמצא כל אחד בידו שקל שלם והבן. עכ"ל.

הכתוב אומר צדקת הצדיק עליו תהיה וכן אמר ורשעת הרשע עליו תהיה כשם שאין אדם נתפס בעון זולתו כך אין אדם זוכה בזכות זולתו, היחשוב כי מתן שכר של מצות דבר שישארו אדם בחיקו וילך כדי שיתן זה מתן שכרו לזה, אלו ידעו מה הוא השכר לא היה זה נותנו לזה ולא זה מקבלו מזה, וכן הוא מתן שכר כבוד ויקר שנותנים לו לצדיק על מעשיו הטובים וכתות כתות הם שהן מקבילות פני שכינה ומקלסין לפנייהם שבח ואומרים לו לצדיק עלה למדרגתך ועמוד במחציתך אתה הוא שכבשת יצרך ונשאת משא המצות ולא נשית להנאה מצוייה אלא עזבת את תאותך וסבלת עול יצרך וסגפנת עצמך ביראתך עתה בא וקבל שכרך ותהנה מזיו השכינה,

וזה השוטה שמכר תעניתו אכלה כלבא לשירותיה מה שכר יש לו לפני השם ית' וכבר נטל דמים, זה לא לד' ישב בעתנית אלא סגף עצמו ונפשו באותן הדמים והוא קרוב לקבל פורענות מלקבל שכר כי עשה שם שמים פלסטר וכקדרום לאכול בה לחם.

אבל ודאי מי שנותן שכר למלמד ללמד מה שהן צריכין ומלמדו יש לו שכר גדול בכך, וכן מי שמאכיל עני או חכם לברכו יש לו שכר על כך ויש לו הנאה בכך כברכת אותו עני או אותו חכם וכן המסעד מקיימי מצות כדי שיוכלו לקיים יש לו שכר על כך ולהם וביותר מי שעוזר עסוקין בתורה ובמצות להפנות לבותם לעסוק בה יש לו שכר והשכר שיש לו על פעלתו הוא.

ומי שמשא עצמו לקנות שכר חברו בדמים או במתנה לבו הוא ולעג וכל הון יקר וחמודות אין אדם קונה בו שכר חברו וכן כתוב אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוחו לו ואמרו חכמים מאי בוז יבוחו לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כיוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא, עכ"ל רב האי גאון, וכתב ע"ז המהר"ם אלשקר, כל דבריו דברי קבלה הן ואין להוסיף ולא לגרוע.

מו"מ בדבריו

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ק) הביא דבריו ומפלפל בהם, וכתב: דבין מתוך דברי השאלה להרבינו האי ז"ל ובין מדברי תשובתו דבריהם ברור מללם, שכל מה שכתב סובב והולך בין אם קונה קודם המעשה או לאחר המעשה, אין לעשות כן מכל הטעמים שכתב שם, ובהא דשמעון אחי עזריה ור"י דבי נשיאה נראה דלא ס"ל כפי' רש"י ז"ל ושאר מפרשים דהיה תנאי ביניהם לחלק, אלא היה להם שכר על החזקת התורה לפי פעולתם, ועל כל תנאי בין קודם המעשה ובין לאחר המעשה נאמר אם יתן איש את כל ביתו באהבה בוז יבוחו לו כנ"ל.

אם המלמד לא למד לשמה

והנה מה שכתב הרבינו האי (הובא בשו"ת מהר"ם אלשקר שם) דהמלמדו עצמו (כלומר הלומד) פעמים

אליבא דהלכתא
המשך מעמוד ז'

נגרע מחלקו כי הוא אדעתיה דידיה עביד ולא התנו על כך רק שהקב"ה בחסדו הוא נותן לה החצי מבעלה מאתו יתברך, משא"כ העשיר שהתנו על כך, אלו דבריו ז"ל וכו' עכ"ל, הרי שכאן החליט דחלק הנדיב נגרע מהת"ח ורק חלק אשתו לא נגרע עיי"ש.

והנה כמו"כ מצינו בהרבה מס' הפוסקים שדנו בזה אבל הכל מודים שהוא ענין שרוח חכמים נוחה הימנו לעשות כן, וכה מובא בקובץ אגרות להחזו"א (סי' מ"ז) שעשה נוסח שטר הסכם בין יששכר חבולון על משך שנה אחת, וכתב שם בזה"ל וכל לימודו בעזרת תמיכתו הנ"ל חלק כחלק הלומד והמחזיק, וכן עמא דבר.

ח"ל: הנה מקום לחקור גבר חכם דלא מצא לפרנס עצמו ועל כן הוצרך להשתתף בפריטי העשיר כיששכר חבולון ונמצא כי אין לו במה שלומד כי אם החצי והחציו לנדיב המחזיק בידו, והחכם הנה אשה לקראתו באשתו אמרו דפלגא בהדיה היכי לדיינו להאי דינא, אי האשה לוקחת החצי והעשיר החצי והוא נשאר ריקם, ואם תמצא לומר לא מן השם הוא זה דעיקר תורה זו החכם בחכמתו יום ולילה וטרח ועסק בה, ואיך יתכן דבעל תורה מבחוץ והעשיר ואשתו יציגו אותו כלי ריק וכו', אבל ראיתי להרב מהר"ש פרימו ז"ל שם דבתוך דבריו לדרכו היה מהלך וכתב מסברתו החצי שנוטלת אשת חבר אינו

וכ"כ החיד"א ז"ל בס' ראש דוד פ' משפטים לפרש מה דכתיב אם שכיר הוא בא בשכרו רומז לחכם שנשכר מן עשיר אחד שעשו שותפות על דרך יששכר חבולון לא תימא שחצי שכרו שלוקח העשיר נגרע מן החכם, לא כן כי אוצר ה' מלא כל טוב לתת לאיש העשיר כדרכיו חצי שכר הלימוד ולחכם כפרי מעלליו ישיב לו בשלימות וזהו בא בשכרו משלם, כמו שהארכנו בפ' קדושים בס"ד עכ"ל. נמצא דאינו נגרע מן הלומד כלום במה שמשותפת עם חבירו המחזיק.

אמנם שם (ברא"ד פ' קדושים) נטה קצת מזה והלך בדרך אחרת בחקרו שם (ד' פ"ג ע"ג מדה"ט)

רבוה"ק מבעלזא
המשך מעמוד ב'

מרמז על תיקון הנפש שהיו מקריבין עליו קטורת, כמו שאמרו ר"ל בברכות (מ"ג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנה ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח, וכל עיקר תיקון הגוף הוא לתקן הנשמה, אך אלמלא הא לא נתקיימה הא, וצריכין לתקן שניהם. ולכן התנאים הראשונים אחר אכילתן - ששלחנם היה מכפר כמזבח החיצון, הביאו על שלחנם מוגמר - אבקת רוכלין על מחבת אש, להראות כי כל עיקר תיקון הגוף הוא לבוא לתכלית לתקן הנשמה, וממילא אם כל כוונתו בתיקון הגוף לתקן הנשמה, גם זה מיקרי עבודה. וזהו פירוש הפסוק, מאשר שמינה לחמו, כמו שפירש"י ז"ל כנ"ל, וזהו תיקון הגוף, על זה אמר התרגום יונתן, ארעה מרבית בושמין ועיקרי סמנין, שהוא לתקן הנשמה שנהנית מהריח לבד, שיהיה תיקון לגוף ונשמה, ושמנ"ה אותיות נשמה'.

ומצינו בגמרא (ברכות י"ז ע"א) כי חד תנא בירך את חבירו וא"ל עולמך תראה בחיך, והיינו שבירכו שגם בעולם הזה ירגיש חיות רוחני, וכל זה על ידי תוה"ק, והיינו דאמר, וירא מנוחה כי טוב, ופי' ביונתן דקאי על נייחא דעלמא דאתי, וכנ"ל דראה דגם בעלמא דאתי יכול להיות לו נייחא טבא על ידי מצות ומעש"ט מבניו ותלמידיו שעושים בעוה"ז, ואת הארץ כי נעמה, והיינו שגם בארציות העולם הזה יכולין להרגיש נעימות וטעם גן עדן מעלמא דאתי, וכל זה על ידי ויט שכמו לסבול, וכדפי' ביונתן בגין כן ארכין כתפיה למלעי באורייתא, כי על ידי תוה"ק יכולין לילך בעלמא דאתי ממדריגה למדריגה, וכמו כן בעולם הזה יכולין להרגיש חיות ומתיקות רוחני וטעם גן עדן.

ב"ק מרן מהר"ד ז"ע

מאשר שמינה לחמו והוא יתן מערני מלך (מס' ט). פירש"י ז"ל, מאכל הבא מחלקו של אשר הוא שמן, שיהיו זיתים מרובים בחלקו והוא מושך שמן כמעין וכו'. ובתרגום יונתן איתא, טובוי דאשר מן שמנין היגון פירווי ארעה בושמין מרבית בושמין ועיקרי סמנין. וצריכים להבין, מה שייך לכאן בשמים. והענין הוא, דהנה איתא במס' ברכות (מ"ב ע"ב) והוא אומר על המוגמר, וברש"י - אותו שברך על היין הוא מברך על המוגמר, שהיו רגילין להביא לפניו אחר אכילה אבקת רוכלין במחנות לריח טוב, ומברכים עליו בורא עצי בשמים. והנה, גם זה צריך טעמא למה היו נוהגין להריח בשמים אחר אכילה. וי"ל דהנה דרשו חז"ל (חגיגה כ"ז ע"א) על הפסוק (יחזקאל מא, כב) זה השלחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסיים בשלחן, ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בזמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר על אדם עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו, כי אכילה על פי התורה מכפר עליו כקרבן, ולכן איפסק הילכתא (א"ר"ח סי' קס"ז טע"ה ה') מצוה להביא על כל שלחן מלח קודם שיבצע וכו' ונאמר (ויקרא ב, יג) על כל קרבנך תקריב מלח. והנה, איתא במדרש תדשא (אות י"א) מזבח הזהב נמשל בנפש של אדם, מזבח הנחושת בגופו של אדם. כלומר, שמזבח החיצון מרמז על תיקון הגוף, שהקריבו עליו חטאות ואשמות ושלמים שהכניסם והבעלים אוכלים מהם, ומזבח הפנימי

ברכת מזל טוב
נניש בואת קדם חב"יני ודידינו האברך החשוב, קובע עתים לתורה, אוהב צדקה וחסד ה"ה
הר"ר שמואל שפרונג הי"ו
לרגל השמחה השרוי' במעונו בהולדת הבת שתח"ו
בברכת שתזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעש"ט ולרווחת ממנה ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה המברכים:
יצחק יעקב ווייס, שלמה שפיטצעה, פנחס זעליג רייכמאן, יעקב האפפמאן, שלום בארד, דוד בארד, משה מנחם האפפמאן ג"צ מצטרף אחיך היקר - יודל שפרונג

נדבת
הרה"ג ר' פנחס נפתלי (ברש"צ)
ענגלענדער שליט"א
לונדון
לרגל שמחת אירוסים בתו הכלה שתח"ו
עב"ג החתן המו"מ בתו"ש נ"י
יה"ד שהחתונה תה"י בשעטו"מ ויהא קשר של קיימא ובנין עדי עד וירווח ממנו ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

נדבת
הר"ר שמואל שפרונג הי"ו
לונדון
לרגל שמחת הולדת הבת שתח"ו
יזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים וירווח ממנה ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה מתוך בריו"ג ונהורא מעליא

נדבת
הר"ר יהושע נתן ווייס הי"ו
ירושלים
לרגל שמחת הולדת הבת שתח"ו
יזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים וירווח ממנה ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה מתוך בריו"ג ונהורא מעליא

נדבת
הרב יעקב אברהם יחיא' רוקח שליט"א
בני ברק
לרגל שמחת הולדת הבן נ"י
יזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים וירווח ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה מתוך בריו"ג ונהורא מעליא

נדבת
הרה"ח ר' ארי' אייזנבערג שליט"א
בית שמש
לרגל שמחת אירוסים בתו הכלה שתח"ו
עב"ג החתן המו"מ בתו"ש נ"י
יה"ד שהחתונה תה"י בשעטו"מ ויהא קשר של קיימא ובנין עדי עד וירווח ממנו ומכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

רבי יהושע בן לוי אמר כל הרגיל לעשות צדקה זוכה חיוני לו בניס בעלי חכמה בעלי עושר בעלי אגדה.
(כבא בתרא ט:)

המלאך הנאל אתי יברך את הנערים...

בכל זמן ועידן. צדקה לקופת הקודש.